Octave Mirbeau

Octave Henri Marie Mirbeau (Trévières, 16 februari 1848 - Parijs, 16 februari 1917) was een Frans journalist, pamfletschrijver, kunstcriticus, romancier en toneelschrijver, en geldt als een van de boeiendste en origineelste figuren uit de literatuur van de Belle Époque.

Portret Octave Mirbeau

Biografie

De journalist, pamfletschrijver, kunstcriticus, romancier en toneelschrijver Octave Mirbeau is een van de boeiendste en origineelste figuren uit de literatuur van de ‘Belle Epoque’.

Hij beleefde een verstikkende jeugd in Rémalard, een dorpje in het binnenland van Normandië. Ook de middelbare school aan het jezuïetencollege in Vannes was geen succes. Hij wordt op vijftienjarige leeftijd van school gestuurd om even duistere als twijfelachtige redenen. Geheel tegen zijn zin in moet hij gaan werken op het plaatselijke notariskantoor, waar hij zich afschuwelijk opgesloten voelt. Maar, twee jaar na de traumatiserende Frans-Pruisische oorlog van 1870, klinkt er een lokroep waaraan hij geen weerstand kan bieden. De bonapartistische leider Dugué de la Fauconnerie, voormalig gedeputeerde voor het departement Orne, neemt hem als privé-secretaris in dienst. Hij gaat naar Parijs, en levert bijdragen aan *L’Ordre de Paris*, het officiële orgaan van *L’Appel au Peuple*, de bonapartistische partij. Dan begint een lange periode waarin Mirbeau als ‘ghostwriter’ schrijft voor reactionaire politici van diverse pluimage, iets waarover hij zich nog lang zeer schuldig zal voelen.

Achtereenvolgens en soms zelfs tegelijkertijd doet hij dienst als knecht (namelijk als privé-secretaris eerst van Dugué en daarna van Arthur Meyer, de directeur van de monarchistische krant Le Gaulois), als ‘tippelaar’ (omdat hij als betaalde journalist werkte voor bonapartistische kranten als *L’Ordre en L’Ariégeois*, voor *Le Gaulois* en ook voor het anti-opportunistische en antisemitische orgaan, *Grimaces*, helaas!), en tenslotte als ingehuurd schrijver voor verschillende opdrachtgevers (hij schrijft een stuk of twaalf werken, romans en novellen, met name *L’Ecuyère*, *La Maréchale*, *Amours cocasses* en *La Belle Madame Le Vasssart*).

Pas in de loop van 1884, na een rampzalige relatie met een prostituee, Judith Vimmer (de Juliette uit Le Calvaire), maakt hij de balans op van zijn “mislukte” leven, vertrekt naar het binnenland van Bretagne om zich te bezinnen, en, begint, eenmaal terug in Parijs, aan een moeizaam bevrijdingsproces. Voortaan stelt hij zijn sprankelende en onvergelijkelijk scherpe pen alleen nog in dienst van zaken waar hij zelf achter staat: de bestrijding van het maatschappelijk onrecht en het stimuleren van geniale kunstenaars.

Het eerst boek dat hij onder zijn eigen naam publiceert in november 1885, *Lettres de ma chaumière*, is een bundel novellen die in Normandië en Finistère spelen. Het was bedoeld als een tegenpool ten opzichte van de zoetsappige verhalen van Alphonse Daudet, en geeft een gitzwart beeld van de mens

en de maatschappij. Dat beeld wordt nog versterkt in drie daaropvolgende romans, die min of meer autobiografisch zijn: *Le Calvaire* (1886), waarin zijn relatie met Judith in nauwelijks verhulde termen wordt beschreven, *L'Abbé Jules* (1888), waarin hij onder de indruk van de ontdekking van Dostojevski een dieptepsychologisch portret schetst van een katholieke priester wiens lichaam en geest zich verzetten tegen de dwingelandij en de verdorvenheid van de Kerk, en Sébastien Roch (1890), waarin hij bewogen vertelt hoe de schennishand van een Jezuïet aan het Saint-François-Xavier college in Vannes "zielemoord" pleegt op een kind. Tegelijkertijd schrijft hij onder eigen naam en onder verschillende pseudoniemen voor *Le Gaulois*, *La France*, *L'Evénement*, *Le Matin*, *Le Gil Blas*, *Le Figaro*, en *L'Echo de Paris*. Hij begint in deze bladen een gevecht met de kunstwereld en de politiek. In de kunstwereld steekt hij de loftrompet over Rodin, Monet en de impressionistische schilders, en daarna over Van Gogh, Camille Claudel en Maillol. In de politiek zoekt hij toenadering tot de anarchisten, bestrijdt het 'boulangisme'[1], het nationalisme, het kolonialisme, het militarisme, en de "slechte leidslieden" van diverse pluimage, die het algemeen kiesrecht zien als een middel om hun schaapjes te scheren en de afstomping en de vernietiging van het individu te bewerkstelligen.

In de jaren 90 maakt hij een lange crisis door in zijn bestaan, waar nog ernstige huwelijksproblemen bijkomen, en bovendien vreest hij impotent te zijn. In 1887 is hij namelijk, ondanks de roddelpraatjes, getrouwd met een voormalig actrice van lichte zeden, Alice Regnault.

Toch publiceert hij in die moeilijke jaren als feuilleton een eerste versie van *Le Journal d'une femme de chambre* en van *Le Jardin des supplices* (onder de titel En mission), evenals een heel bijzondere, tragische pre-existentialistische schildersroman, *Dans le ciel* (1892-1893), geïnspireerd op de zelfdoding van Van Gogh, een schilder die hij pas heeft ontdekt. Er begint dan ook een lange periode van tien jaar waarin hij bijdragen schrijft voor Le Journal en een tragedie over een proletarisch onderwerp dat wel wat weg heeft van *Germinal*, getiteld *Les Mauvais Bergers*, en dat in december 1897 op de planken wordt gebracht door Sarah Bernhardt en Lucien Guitry. Maar datgene waardoor Mirbeau de zwaarmoedigheid waaraan hij leed, kan overwinnen, is de Dreyfus-affaire, waar hij zich al op 28 november 1897 met zijn gebruikelijke edelmoedige onbaatzuchtigheid instort, dat wil zeggen twee dagen na Zola. Hij schrijft de tekst van de tweede 'petitie van intellectuelen', hij gaat iedere dag met Zola mee naar diens proces, hij stort als borg voor hem 7500 francs en weet bij Reinach 30.000 francs los te peuteren om de verschillende boetes te betalen die de schrijver van "*J'accuse*" zijn opgelegd. Hij neemt deel aan talrijke bijeenkomsten ter ondersteuning van Dreyfus, in Parijs en daarbuiten, en, niet te vergeten, hij publiceert in *L'Aurore* een vijftigtal opiniërende artikelen waarin hij probeert de arbeiders en de intellectuelen wakker te schudden en waarin hij de spot drijft met de nationalisten, de geestelijkheid en de antisemieten door denkbeeldige interviews met hen te publiceren. Verontwaardigd volgt hij meer dan een maand lang het proces tegen Alfred Dreyfus in Rennes en keert daarna wanhopig terug naar Parijs.

Beïnvloed door zijn diepgewortelde pessimisme, publiceert hij achtereenvolgens *Le Jardin des supplices* (1899), een literaire lappendeken van monsterlijkheden uit eerdere teksten, die los van elkaar waren geschreven en die stilistisch sterk uiteenliepen, *Le Journal d'une femme de chambre* (1900), waarin hij het toenmalige slavenbestaan van het huispersoneel aan de kaak stelt en daarmee een weinig verheffende kant van de bourgeoisie laat zien, en *Les 21 jours d'un neurasthénique* (1901), de samenvoeging van een vijftigtal gruwelijke verhalen die al vijftien jaar in de pers waren verschenen. In april 1903 beleeft hij een triomf met de opvoering in de *Comédie Française* van een groot klassiek karakterblijspel Les Affaires sont les affaires, waarin hij de vloer aanveegt met de parvenu's en de almacht van het Geld aan de kaak stelt door het schilderen van het karakteristieke personage van de even drukke als dubieuze zakenman Isidore Lechat. Het stuk wordt ook een groot succes in Duitsland, Rusland, de Verenigde staten en andere landen. Nu Mirbeau hierdoor in goeden doen is geraakt, vermindert hij het tempo waarin hij zijn journalistieke stukken schrijft, hoewel hij in 1904 toch nog zo'n half jaar schrijft voor *L'Humanité*, de krant van Jaurès. Hij ziet af van de

negentiende-eeuwse romanvorm, die hij poogt te vernieuwen door het naturalistische spoor te verlaten. In 1907 publiceert hij La 628-E8, het verslag van een reis door België, Nederland en Duitsland, waarin zijn auto de hoofdrol speelt, en, in 1913, Dingo, een kleurrijke en vrijgevochten fantasie over zijn hond. In december 1908 slaagt hij erin om eveneens in de *Comédie Française*, na een gerechtelijke beslissing, een venijnig blijspel te laten opvoeren, *Le Foyer*, dat een schandaal veroorzaakt omdat hij daarin de zakelijke machinaties van het liefdadigheidswerk onthult en de economische en seksuele uitbuiting van opgroeiende meisjes.

Steeds vaker ziek en steeds verbitterder, is hij vroegtijdig bijna niet meer in staat te schrijven. Toch schrijft hij nog een brochure over prostitutie, *L'Amour de la femme vénale*, die na zijn dood verschijnt in… Bulgarije! Hij trekt zich terug in Triel, waar hij in de bloemen en de doeken van zijn schildersvrienden troost vindt voor de schanddaden van de mensheid. De oorlog van 1914 maakt een definitief einde aan de hoopvolle verwachtingen van de verstokte pacifist die hij was en die zonder ophouden de misdadige oorlogsverdwazing aan de kaak had gesteld en gepoogd had de Frans-Duitse vriendschapsbanden te versterken. Op 16 februari 1917, zijn 69e verjaardag, overlijdt hij. Enige dagen later publiceert zijn weduwe, die de roem van haar overleden echtgenoot wil uitbuiten, in *Le Petit Parisien* een pseudo-*"Testament van Octave Mirbeau"*, een misselijkmakende patriottisch getinte vervalsing, die op haar verzoek door een bedrieger, Gustave Hervé, in elkaar is gedraaid. De vrienden van de grote schrijver hekelen tevergeefs deze laaghartige tendentieuze berichtgeving, waardoor de nagedachtenis van Octave Mirbeau blijvend bezoedeld werd.

Herontdekking

In feite betekende dat het begin van een lange periode van miskenning die zo'n zestig jaar zou duren. Natuurlijk worden zijn twee bekendste romans regelmatig herdrukt, wordt *Les Affaires sont les affaires* herhaaldelijk opgevoerd, en worden tussen 1934 en 1936 tien delen gepubliceerd die ten onrechte Œuvres illustrées worden genoemd. Maar slechts een klein deel van zijn geweldige oeuvre is bekend; Mirbeau wordt slecht gelezen en van absurde of lasterlijke etiketten voorzien, zoals 'naturalist' of 'pornograaf' en 'opportunist'. Op de universiteiten en in de handboeken wordt hij doodgezwegen, met uitzondering van enkele Angelsaksische dissertaties. Pas aan het eind van de jaren '70 komt daar verandering in met de publicatie van zijn romans door Hubert Juin in de collectie *'Fin de siècle'* van UGE, en daarna met het begin van het Franse wetenschappelijk onderzoek in de jaren '80, en vooral sinds 1990 toen de eerste biografie verscheen, *Octave Mirbeau, l'imprécateur au coeur fidèle* en de eerste grote synthese over zijn persoon en werk, *Les Combats d'Octave Mirbeau*. Vervolgens verschenen een dertigtal delen met niet eerder gepubliceerd werk: *Dans le ciel, Contes cruels*, *Combats pour l'enfant*, *Paris déshabillé*, *Combats esthétiques*, *Lettres de l'Inde*, *L'Amour de la femme vénale*, *Chroniques du Diable*, *Amours cocasses*, *Noces parisiennes*, *Premières chroniques esthétiques*, vijf romans die onder pseudoniem verschenen, *Combats littéraires*, *Correspondance générale*. Er werden vijf internationale congressen georganiseerd, waarvan de handelingen in boekvorm zijn verschenen. In 1993 is de *'Société Octave Mirbeau'* opgericht, die de jaarlijkse, fraai en royaal geïllustreerde *Cahiers Mirbeau* uitgeeft. In Frankrijk en daarbuiten is het wetenschappelijk onderzoek naar Mirbeau en zijn werk in een stroomversnelling geraakt. Nieuwe toneelopvoeringen van *Le Foyer* en van *Les Affaires sont les affaires* beleven successen. Talrijke toneelbewerkingen van romans, verhalen en journalistieke stukken van Mirbeau worden voor het voetlicht gebracht, en de eerste kritische editie van het *Œuvre romanesque*, van het *Théâtre complet* en van de *Correspondance générale* verschijnt.

Octave Mirbeau heeft eindelijk zijn ware plaats hervonden: één van de belangrijkste in onze literatuur. Hij is het prototype van de geëngageerde schrijver, anarchist en individualist, de grote man die mensen en instituties aan de kaak stelt die een vervreemdende, onderdrukkende en noodlottige

uitwerking hebben op de maatschappij. Hij maakte gebruik van een onthullende esthetiek en stelde zich ten doel hen die “ziende blind zijn Medusa in het gezicht” te doen zien. Daartoe heeft hij niet alleen de burgerlijke maatschappij en de kapitalistische economie ter discussie gesteld, maar ook de heersende ideologie en de traditionele vormen van literatuur die er toe bijdroegen het geweten te sussen en die een bedrieglijk, misvormend en vernauwend beeld geven van ons maatschappelijk bestaan. Mirbeau heeft met name een bijdrage geleverd aan de eliminatie van de zogenaamde ‘realistische’ roman. Door afstand te nemen van het naturalisme, het academisme en het symbolisme, heeft Mirbeau zijn eigen weg gebaand tussen impressionisme en expressionisme. Talloze twintigste-eeuwse schrijvers zijn hem daarvoor veel verschuldigd.

Teksten

- De Bonte Koe, 1898
- De Kiezersstaking, 1888

Bibliografie

Romans

- Le Calvaire (1886)
- L'Abbé Jules (1888) (Pater Julius)
- Sébastien Roch (1890)
- Dans le ciel (1893-1989)
- Le Jardin des supplices (1899) (De Tuin der Folteringen, 1967)
- Le Journal d'une femme de chambre (1900) (Het Dagboek van een kamermeisje, 1900, 1907)
- Les 21 jours d'un neurasthénique (1901) (De badkuur van een zenuwlijder, 1974)
- La 628-E8 (1907) (Schetsen van een reis, 1990)
- Dingo (1913)
- Un gentilhomme (1919)
- Œuvre romanesque (2000-2001)

Korte verhalen

- Les Mémoires de mon ami (1920) (Herinneringen aan mijn vriend, 2003)
- Contes cruels (1990) ('De gekkin', 'De bottenzetter', 'De muur', 'De bonte koe', Uitgeverij Iris, Anarchistische teksten, nr 18, 2012)
- Contes drôles (1995)
- Mémoire pour un avocat (1894) ('Verslag voor een advocaat', 2012)

Toneel

- Les mauvais bergers (1897) ('De slechte herders')
- Les affaires sont les affaires (1903) (Zaken zijn Zaken)
- Farces et moralités (1904)
- Le Foyer (1908) ('De huiselijke haard')

Non-fictie

- La Grève des électeurs (1888) (De Kiezersstaking, Uitgeverij Iris, « Anarchistische Teksten »,

2010)
- L'Affaire Dreyfus (1991)
- Lettres de l'Inde (1991)
- Combats esthétiques (1993)
- L'Amour de la femme vénale (1994)
- Correspondance générale (I, 2003 ; II, 2005 ; III, 2009)
- Combats littéraires (2006)

Voetnoten

[1] Bougangisme; Door sommigen gezien als een voorloper van het fascisme, en door anderen als een socialistische hervormingsbeweging.

Bronnen

- Pierre Michel, Universiteit van Angers; Nederlandse vertaling: Leo H. Hoek, Vrije Universiteit, Amsterdam
- Wikipedia, https://nl.wikipedia.org/wiki/Octave_Mirbeau

From:
https://anarchisme.nl/ - **Anarchisme.nl**

Permanent link:
https://anarchisme.nl/namespace/octave_mirbeau?rev=1571220878

Last update: **16/10/19 10:14**